

Makkot 6a

R' Mordechai Torczyner – rabbi@ecdj.info

הצלת ה"רוצח" בדיני ממונות

א. רא"ש מסכת מכות פרק א סימן יא

כתב רב אלפס ז"ל בתשובה דשנים החתומים על השטר ונמצא אחד מהן קרוב והשני רחוק וזכור העדות ושניהם באו להעיד אלא שלא היה יודע בקורבתו והכשיר עדותו של שני וחייבו שבועה על פיו ובלבד שלא יהא רגיל בו שאפשר הוא שלא ידע בקורבתו ונאמן לומר למיחזי אתינא.

ב. חדושי הגר"ח מסכת מכות דף ו עמוד א

יש לחקור בהא דאמרינן עפ"י שנים עדים יקום דבר בדיני ממונות, אי הוי הגדתן של שניהם יחד דבר שלם אבל בלא חבירו אין שום הגדה חל בו והוי כלא ה"ל כאן הגדה, או דכל אחד פועל חצי עדות ושניהם ביחד מצטרפין לעדות שלמה. ויש להביא רא"י מרש"י כתובות (דף כ"א ע"א ד"ה ונפ"מ) וז"ל: הדר נפיק ריבעא דממונא אפומי' אשתכח דכולא ממונא נכי ריבעא נפיק אפומי' ואנן עפ"י שנים עדים בעינן חצי דבר על פיו של זה וחצי דבר על פיו של זה וכו', עכ"ל, הרי דס"ל לרש"י דכל אחד פועל חצי רק דשניהם מצטרפין לדבר שלם.

ובזה יכולים להסביר דברי התוס' במכות (דף ו' ע"א), דהנה איתא שם בגמ' (דף ה' ע"ב) עפ"י שנים עדים או שלשה עדים יומת המת וכו' מקיש שלושה לשנים וכו' ומה שנים נמצא אחד מהם קרוב או פסול עדותן בטלה אף שלשה וכו' אמר רב יוסי בד"א בדיני נפשות אבל בדיני ממונות תתקיים העדות בשאר, ופירש"י שם, בד"נ דכתיב והצילו העדה ומהדרינן אזכותא, והקשו שם בתוס' (ד"ה אמר רבי יוסי) וז"ל וקשה לפירושו דא"כ דיני ממונות נילף מינייהו דהא כתיב משפט אחד יהי' לכם, ועוד כתיב נמי דבד"מ עפ"י שנים עדים או עפ"י שלשה ונקיש ג' לב', לכך פי' ר"י דבד"נ שייך שפיר למילף משנים דעדותן בטילה משום דמה שנים כי נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטילה לגמרי ומעתה אינה מועלת לכלום הלכך בג' נמי כולם בטלים לגמרי, אבל בד"מ דבשנים נמי כי נמצא אחד מהן קרוב או פסול השני אינו בטל לגמרי דחייב לו שבועה לכך שלשה נמי נמצא אחד מהן קרוב או פסול תתקיים העדות בשאר עדים, עכ"ל. והנה ביאור דברי התוס' קשה מאוד דזה גופא נילף ממשפט אחד יהי' לכם דלא יהי' מחויב שבועה כמו בדיני נפשות. אבל לפי הנ"ל א"ש, דבד"מ כל אחד עושה חצי עדות, וא"כ שייך לומר דאם נתבטל אחד לא נתבטל השני, כי להאחד אין שייכות להשני, כי אם לחייבו ממון אז צריכים שני עדים, אבל לגבי שבועה הוא בעצמו עושה הכל, ונמצא דמשפט אחד יהי' לכם הוא להיפך, היינו שבד"נ לא מהני משום דשניהם ביחד פועלים הדבר ואין אחד מהם לבד עושה כלום, ומשו"ה אם בטל האחד גם השני בטל לגמרי, כן בד"מ אם היו השנים פועלים את כל החיוב ואחד בלא חבירו לא הי' מהני כלום, אז הוי אמרי' מקיש שלושה לשנים דמשפט אחד יהי' לכם, אבל כיון דבשנים גם אחד מהני לחייב שבועה משום דהתם כל אחד פועל חצי, ומשום הכי גם בשלושה לא בטלה העדות לגמרי.

"הרוג יציל"

ג. חדושי הגר"ח מסכת מכות דף ו עמוד א

א"ל ר"פ לאביי אלא מעתה הרוג יציל וכו'. ופירש"י לר' יוסי דאמר אף בלא התרו שלא נתכוין להעיד הוא מציל את הנדון מפני קורבה הרוג נמי יציל את הנדון שהרי גם הוא ראה והוא קרוב אצל עצמו, ומבואר דאין הרוג פסול משום בעל דבר. ובטעם הדבר אמר הגר"ח ז"ל, משום דלא שייך בע"ד אלא בדיני ממונות, אבל בזה אין החיוב מיתה מפני שהרגו לזה, אלא מפני שעבר עבירה של רציחה. [א"ה, עי' בשיעורי רבי שמואל מכות דף ב ע"א אות כא ובהערה שם בשם הגר"ח].